

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

बी. ए. – (विशारद) योग

परीक्षा : नोव्हेंबर – २०२५

तृतीय वर्ष

सत्र – ५

विषय:- योग उपचार (योगोपचार)– (भाग-१) (BAYH23-504)

दिनांक : २८/११/२०२५

गुण : ६०

वेळ : स. १०.०० ते दु. १२.३०

- सूचना :**
१. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २. उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
 ३. उत्तरपत्रिकेत प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नक्रमांक लिहिणे आवश्यक आहे.

- प्र.१. पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) (४०)**
- १) आयुर्वेदिय दृष्टीकोनातून पंचज्ञानेंद्रिय स्पष्ट करा.
 - २) हठप्रदिपिका ग्रंथातील औषधी प्रकारणाचे उपचाराच्या दृष्टीने महत्त्व सांगा.
 - ३) आयुर्वेदातील सप्तधातू सविस्तर लिहा.
 - ४) योगशास्त्रानुसार पंचकोषात्मक शरीर रचना स्पष्ट करा.
 - ५) योगोपचाराच्या दृष्टीने आसन व प्राणायाम याचे महत्त्व सांगा.
 - ६) योगोपचार करताना कोणत्या मर्यादा येतात.
- प्र.२. पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) (१०)**
- १) पंचप्राणांचे सविस्तर वर्णन करा.
 - २) योगोपचाराच्या दृष्टीने ध्यानाचे महत्त्व सांगा.
 - ३) चक्रांचा शरीरातील अंतःस्त्रावी ग्रंथींशी असलेला संबंध सांगा.
 - ४) आयुर्वेदानुसार रूधिराभिसरण व्युह लिहा.
- प्र.३. टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) (१०)**
- १) त्रिदोष
 - २) अन्य पूरक उपचार पद्धती
 - ३) पंचमहाभूतात्मक शरीर
 - ४) पचन व्यूह

Translation in English

Sub: Yog Therapy (Part-I) (BAYH23-504)

Instructions:

- 1) All Questions are Compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) In the case of any doubt the Marathi version shall be held to be authentic and final.
- 4) While writing answers the respective question numbers must be mentioned in the Answer Book.

Q.1. Answer the following questions in detail. (Any Four) (40)

- 1) Explain the Pancha Jnanendriyas (Five Sense Organs) according to Ayurveda.
- 2) State the importance of the Chapter on Medicine (Aushadhi Prakarana) in the Hatha Pradipika from a therapeutic point of view.
- 3) Write in detail about the Sapta Dhatus (Seven Tissues) according to Ayurveda.
- 4) Clarify the structure of the Pancha Koshatmaka Sharira (Body composed of Five Sheaths) according to Yoga Shastra.
- 5) State the importance of Asana and Pranayama from the perspective of Yoga Therapy.
- 6) What are the Limitations of Yoga Therapy?

Q.2. Answer the following questions in short. (Any Two) (10)

- 1) Write in detail about the Pancha Prana (Five Vital Airs).
- 2) Write about the importance of Dhyana (Meditation) from the perspective of Yoga Therapy.
- 3) Write about the relationship between Chakras and Glandular Systems (Grinthis) according to Yoga Shastra.
- 4) Write about the Rudhira-abhisarana Vyūha (Circulatory System) according to Ayurveda.

Q.3. Write short notes. (Any Two) (10)

- 1) Tridosha (Vata, Pitta, Kapha)
- 2) Other Complementary Therapy Methods
- 3) Pancha Mahabhūtātmake Sharira (Body composed of Five Great Elements)
- 4) Pachana Vyūha (Digestive System)
